

ÇOĞULCU CEHALET VE ALGI DEĞİŞİMİNİN BİLEŞENLERİNİN
SALDIRGANLIK ÜZERİNDEN ANLAŞILMASI: KARMA YÖNTEMLİ
ÇALIŞMA

Gamze ŞEN¹

Received Date (Başvuru Tarihi): 05/12/2020

Accepted Date (Kabul Tarihi): 22/12/2021

Published Date (Yayın Tarihi): 25/12/2021

ÖZ

Anahtar Kelimeler

Saldırganlık
Çoğulcu cehalet
Sosyal temsiller
Algi değişimi

Çalışmamızın amacı üniversite öğrencileri arasında saldırganlığa yönelik sosyal temsilleri anlamak ve algı değişimi yaratılarak, saldırganlık sergileyen kişiye yönelik olası tutum değişiminde bu temsillerin etkilerini incelemektir. Bu amaçla 125 kişinin (72 kadın, 55 erkek) katıldığı çalışmamızda saldırganlığa yönelik sosyal temsillerin anlaşılmasında "çoğulcu cehalet" kavramı araştırılmıştır. 122 kişinin (71 kadın 51 erkek) katıldığı ikinci aşamada çoğulcu cehaleti kırmaya yönelik bir makale yazarına ilişkin sosyal temsiller incelenmiştir. İlk aşamada saldırgan davranışı sergileyen kişiye ve algı değişiminde etkili olacağı öngörülen köşe yazarına ilişkin demografik özellikler nicel, sosyal temsiller nitel olarak incelenmiştir. Son olarak ise yazara ait demografik özellikler ile yazara hak verme ve samimi bulma derecesinin saldırganlığa ilişkin algının değişiminde ne derece etkili olduğu bir model aracılığıyla incelenmiştir. Niceliksel bulgular, cinsiyet farkı göstermeksizin katılımcılarda çoğulcu cehaletin varlığına işaret etmektedir. Algi değişiminde ise "yazarın yaşı", "yazara hak verme" ve yazarı samimi bulma" düzeylerinin etkili olduğu görülmüştür. Sonuçlar, çoğulcu cehaletin varlığı desteklemiş ve algı değişiminin belirleyicileri bulgular çerçevesinde tartışılmıştır.

UNDERSTANDING PLURALIST IGNORANCE AND PERCEPTION CHANGE COMPONENTS
THROUGH AGGRESSION: A MIXED METHOD STUDY

ABSTRACT

Keywords

Aggression
Pluralistic ignorance
Social representations
Change of perception

The aim of our study is to understand social representations of aggression among university students. and to examine the effects of these representations on the possible attitude change towards the person who exhibits aggression by creating a perception change. For this purpose, our study, which included 125 people (72 women, 55 men) in the first stage, the concept of "pluralistic ignorance" was investigated in understanding the social representations of aggression. In the second phase, with 122 participants (71 females and 51 males), social representations of an article writer aimed at breaking down pluralistic ignorance were examined. In the first stage, the demographic characteristics of the person exhibiting the aggressive behavior, and the columnist predicted to be effective in the change of perception were quantitatively analyzed, and social representations were examined qualitatively. Finally, the effect of the demographic characteristics of the author and the degree of granting and sincere right to the author in the change of perception regarding aggression was examined through a model. Quantitative findings point to the presence of pluralistic ignorance in participants regardless of gender. In the change of perception, it was observed that the levels of "author's age", "authorizing the author" and finding the author sincere "were effective. The results have supported by the existence of pluralist ignorance and the determinant variables to perceptual change were discussed within the framework of the findings.

Citation: Şen, G. (2021), Çoğulcu Cehalet ve Algi Değişimi Bileşenlerinin Saldırganlık Üzerinden Anlaşılması: Karma Yöntemli Çalışma, ARHUSS, (2021), 4(2): 212-240.
DOI: 10.54186/arhuss.836339

¹Dr Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, senngamze@gmail.com orcid.org/0000-0002-7698-3256

1. GİRİŞ

Çoğulcu cehalet, insanların başkalarının davranışlarını kişisel olarak reddettikleri fakat toplumdaki bireylerin çoğunun onayladığını varsaydıkları durum olarak tanımlanır. Alanyazına Allport (1924) ve Schanck (1932) tarafından kazandırılmış olan çoğulcu cehalet kavramı, kişilerin toplumsal olaylara karşı geliştirmiş oldukları algı, inanç ve duyguların, kendi akranlarından ya da toplumun önemli bir kısmından farklı olduğu inancı şeklinde ele alınmaktadır. Bir diğer deyişle bu kavram, kişilerin toplumsal bakış açısından farklı bir görüş geliştirdiklerine yönelik yanlış inançlarını ifade etmektedir. Bu yönüyle çoğulcu cehalet, toplumda yaygın olarak desteklendiği düşünülen görüşlerin, bireysel olarak desteklenmese dahi varlığını sürdürmelerine neden olabilmektedir (Miller ve McFarland, 1987; Miller ve Prentice, 1994; Prentice ve Miller, 1996).

Çoğulcu cehaletin neden ortaya çıktığına ilişkin Yükleme Teorisine göre insanlar, olaylara ve başka insanların davranışlarına nedensel açıklamalar getirirken dünyayı tutarlı bir şekilde anlama ve çevreyi kontrol etme ihtiyacıyla, başkasının davranışlarını öngörmeye yönelik hareket etmektedir (Heider, 1958). Bu amaca yönelik olarak kendi davranışlarını durumsal koşullarla, başkasının davranışlarını ise onun içsel özelliklerini vurgulayarak abartma eğilimiyle çoğulcu cehalete yönelik temel yükleme hatası içinde yatkinlik gösterebilirler (Jones ve Nisbett, 1972). Ayrıca bir diğer yükleme hatası olan yanlış fikir birliği yanlılığına göre, bireyle toplum içindeki norma yönelik katkıları, başkalarının aynı norma olan katkıların farklı algılamaktadır (Prentice ve Miller, 2002). Örneğin, insanların toplumdaki diğerlerinden daha marjinal görünme kaygısı, benzer davranışları yapan akranlarını kendileri doğal karşılasa bile, kendileri bunu yaptığında doğal karşılanmayacağı, dışlanacakları düşüncelerine sebep olmaktadır (Miller ve McFarland, 1987; Miller ve McFarland, 1991; Van Boven, Loewenstein, ve Dunning, 2005). Miller ve Nelson (2002) çalışmalarında kişilerin sosyal olarak dışlanmaktan kaçınmak için kişisel olarak yapmaya eğilimli olduklarından daha fazla sosyal olarak kabul edildiğini düşündükleri yönde hareket ettiklerini fark etseler dahi, toplumsal değerlerle test düşmemek için, grup tarafından dışlandığını düşündükleri kişilerin dışlanması gerektiğini varsaymaya devam ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Sosyal dışlamanın araştırıldığı 1960-1970'lerde beyazların, siyahlara yönelik ayrımcı davranışları ve algıları arasındaki uyumsuzluğu açıklamak için çoğulcu cehalet kavramı kullanılmıştır (O'Gorman, 1975, 1979; O'Gorman ve Garry, 1976). Araştırmalarda beyazların, diğer beyazların siyahlara

yönelik dışlayıcı davranışlarını sosyal ortamlarda gerçek ırksal inançlarını yansıttığını; kendinin dışlayıcı davranışını ise, kendi özel ırksal inançlarına değil, başkalarının ne düşündüğüne dair endişelerine dayandırdıklarını sonucuna ulaşılmıştır (Shelton ve Richeson, 2005). Temelde toplumsal düzeyde dışlanma korkusuyla bu yönüyle ilişkilendirilen çoğulcu cehalet kavramı, gerçeklikten uzaklaşan bir akran görüşü algısının ortaya çıkabileceği üzerinde kurgulanmıştır.

Bu alanda yapılan araştırmalar; alkol kullanımı (Prentice ve Miller, 1993; Schroeder ve Prentice, 1998), ırk ayrımcılığı (Fields ve Schuman, 1976), izleyici kalma etkisi (Fischer ve ark., 2011; Garcia, Weaver, Moskowitz ve Darley, 2002) ve ölüm cezasına ilişkin tutumlarda (Whitehead, Blankenship ve Wright, 1999) çoğulcu cehaletin rol oynadığını göstermiştir. Çoğulcu cehaletin ele alındığı önemli konulardan biri saldırganlık ve saldırgan davranışlara yönelik tutumlarken (Vandello, Ransom, Hettinger ve Askew, 2009), bir diğeri ise bulaşıcı hastalıklara yönelik tutumlardır (Latkin, Forman, Knowlton ve Sherman, 2003).

1.1.Çoğulcu Cehalet, Bulaşıcı hastalıklar ve Saldırganlık

Saldırganlığın en eski tanımlarından biri, saldırganlığı başka bir kişiye zarar vermeyi amaçlayan bir davranış biçimi olarak ifade etmektedir (Dollard, Doob, Miller, Mowrer ve Sears, 1939). Buss (1961) ise saldırganlığı, “zararlı uyarıyı başka bir varlığa aktaran bir tepki” olarak tanımlamıştır. Bu temel tanımlara ek olarak Berkowitz (1989) niyetin önemine değinirken; Bushman ve Anderson (2001) zarar veren kişinin özelliklerinin ve hedefin önemine odaklanmıştır. Bunları bir araya getirdiğimizde, zararlı bir davranışın saldırganlık olarak sınıflandırılmasında bazı önemli noktalar vardır. Öncelikle davranışın kasıtlı olması yani, zarar veren kişinin de eylemlerinin zarar vereceğini bilmesi gerekir. Bir diğer önemli özellik, zararlı bir davranıştan etkilenen kişinin kaçınma motivasyonuna sahip olmasıdır.

Saldırganlık alanyazında çoğulcu cehalet kavramıyla birlikte sıklıkla çalışılan konulardan biridir. Ülkemizde kadına yönelik şiddet olgularında, çoğulcu cehalet kavramının çalışıldığı görülmüştür (Ceylan, Doğulu ve Akbaş, 2006). Bu çalışmada namus adına kadına yönelik şiddete dair sosyal temsiller incelenmiş; erkek katılımcıların namus cinayeti işleyen erkeğe ilişkin, kadın katılımcıların da namus cinayetine kurban giden kadına ilişkin özellikler bakımından olayı kendi lehine yanlılık gösterecek şekilde farklı algıladıkları anlaşılmıştır (Ceylan, Doğulu ve Akbaş, 2006). Dünya genelinde alanyazın

incelendiğinde çoğulcu cehalet ve şiddet konularının ceza evi görevlileri ve hapisane topluluğunda çalışıldığı görülmektedir (Grekul, 1999; Kauffman, 1981). Hapishaneye yeni gelen gardiyanların mahkûmlarla olan ilişkisinde, diğer gardiyanların sergilediğine inandıkları tutumundan daha sempatik davrandıklarına ilişkin yanlı bir inanca sahip olduklarını ortaya konulmuştur (Grekul, 1999; Kauffman, 1981). Özetle, kişilerin kendilerini toplumda benzer durumda olan kişilerden farklı uçlarda algıladıkları yani çoğulcu cehalet gösterdikleri görülmüştür.

Çoğulcu cehaletin çalışıldığı bir diğer alan olan HIV gibi bulaşıcı hastalıklarda ise durum daha farklıdır. Bu gibi bulaşıcı hastalıklara yönelik normları tartışmak nadiren sosyal olarak kabul edilebilir olup genellikle hastalığı taşımakta olan biri hakkında söylentiler şeklinde toplumda yer bulduğu görülmektedir (Smith, Lucas ve Latkin,1999). Ancak bu tartışma eksikliği, başkalarının kabul edilemez bulacağı korkusuyla bireylerin bu konuyu tartışmakta tereddüt ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla söylentilerin sürdürüldüğü bir “sessizlik sarmalı” fenomenine yol açabileceği anlaşılmaktadır (Noelle-Neumann, 1977). Bu gibi çoğulcu cehalet olgularında da sessizlik sarmalıyla HIV riskli davranışları sürdürmesine, yeni insanlara hastalığın bulaşmasına yol açtığı görülmektedir.

Toplumdaki kişiler çoğulcu cehalet sergiledikleri durumda, çoğunluğun aksine görüşlere sahip olduklarına inandıkları için anlaşmazlıklarını açığa çıkarmazlar ve eylemlerine kendi görüşlerini yansıtmazlar. Sonuç olarak, davranış çoğu kişinin destek eksikliğine rağmen grup normu haline gelerek sürdürülür ve yanlışlıkla desteklenir. Bu durumda çoğulcu cehalet, bulaşıcı hastalık durumunda susarak ve saldırganlık durumunda da suçlayarak toplumsal normların sürdürülmesine sebep olabilmektedir.

Dünyadaki COVID-19 pandemisi, Mart 2020'de dünya çapında bir karantina ile sonuçlanmıştır. Bu durum COVID-19 salgını sürecinde, ülkeler arası seyahat eden kişilere gelmiş olduğu ülkede bir süreliğine karantina sürecine girmeyi zorunlu klan ülke politikalarının geliştirilmesiyle sonuçlandı. Çalışmamızda, ilk olarak COVID 19 bulaşıcı hastalığı taşıdığı riskiyle karantinadan çıkması engellenen ve bunun sonucunda güvenlik görevlisine saldırganlık gösteren kişiye yönelik, sosyal temsillerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu temsillerin anlaşılmasında çoğulcu cehalet kavramı temel alınmıştır. Çoğulcu cehalet kavramı, kişiler saldırganlığa ilişkin kendilerini bir uçta algılayarak, başkalarının saldırganla aynı durumda aynı davranışı yapacağını varsayarlar. Toplumsal

açından bakıldığında bu algının saldırganlığı beslediği ve saldırganca davranışın sürdürülmesine yol açtığı anlaşılabilir. Bu durumda karantinadan çıkmak isteyen kişiye yönelik toplum tepkisinin algılanan büyüklüğü arttığında, bu kişiye yönelik içsel yüklenme yapma ve olumsuz fikirlerini beyan etme konusunda bireylerin daha uçlarda olabileceği öngörülmektedir. Bu durumda kişilerin toplumun genelinden farklı bir inanca sahip oldukları halde bu yüklemeleri yapıyorlar bilişsel çelişki kavramıyla açıklanabilir (Seeme, Green ve Kopp, 2019). Bu alan yapılan bir çalışmada, bireylerin görüşlerinin yaygın olarak paylaşıldığına inandıklarında fikirlerini ifade etmede daha rahat oldukları bilinmektedir (Glynn, Hayes ve Shanahan, 1997).

1.2.Çoğulcu Cehalet Temelinde Sosyal Temsillerin Anlaşılması

Sosyal temsiller, insanların toplumdaki diğer bireylerle ve gruplarla paylaştığı, kendi sosyal çevreleri ve ortak yaşam alanlarındaki nesnelere/durumlara/olaylara ilişkin algıları olarak tanımlanabilir (Moscovici, 1984). Sosyal temsillerin varlığı insanların dünyayı algılayış şekillerini birbirleriyle paylaşımlarına olanak verir, böylece kaynağı belirsiz söylemler toplumsal düzeyde aktararak ve öğrenilerek (Moscovici, 1988) gündelik yaşamın bir parçası haline almaktadır (Cirhinlioglu, Aktaş ve Öner-Özkan, 2006). Paylaşılan sosyal temsillere ilişkin deneyimler toplumsal inanç ve algılara anlam kazandırarak zaman içinde toplumsal bir algıya dönüşmektedir (Moscovici, 1988). Çalışmamızda birincil olarak, saldırganlığa yönelik sosyal temsillerin anlaşılmasıyla, saldırganlığın anlaşılması ve çözüm üretilmesinde yapıcı adımlar atılmasına yönelik bir çerçeve sunulması hedeflenmektedir. Saldırganlığı önüne geçilememiş olduğu durumlarda ise bu bireylerin dışlanmasıyla çözümsüz kalan süreçten farklı bir yol açarak, saldırganlığa yönelik algıyı değiştiren sosyal temsillerin anlaşılması ve saldırganlık sergileyen kişiye yönelik algı değişiminin bileşenlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Toplumdaki bireylerin kendilerinin benzer durumda kaldığında toplumdaki diğerlerine kıyasla saldırganlık göstermeye yönelik algılarını azımsamaları çoğulcu cehaleti destekleyen bir algı biçimidir. Saldırganlığın önüne geçilemediği ve çoğulcu cehaletin görüldüğü durumda, bu toplumsal algının değişiminde etki eden faktörlerin anlaşılması, saldırganlığın sürdürülmesinin önüne geçilebilmesi açısından büyük öneme sahiptir. Bu sürece ışık tutması açısından, toplumdaki kişilerin çoğulcu cehalet sergiledikleri durumda, aslında gözlemci-eylemi yapan yanlılığının oluşmasında farklı bilgilere sahip oldukları bilinmektedir (Jones ve Nisbett, 1972). Çalışmamızda bu

yanlılığın ortadan kaldırılmasında, bir köşe yazarının kurmaca metni aracılığıyla katılımcıların içsel yüklemelerden sıyrılarak durumsal yükleme yapabilmesi ve empati kurabilmesi hedeflenmiştir. Böylece gözlemci davranışı zihninde düşünürken, davranışı duruma özgü etkenlerle açıklama eğilimi sergilemesi beklenmektedir. Bunun sonucunda toplumsal düzeyde uçlarda olduğu algısının kırılması sonrasında çoğulcu cehalet yanlılığının değişebilmesi çalışmanın ikincil amacıdır. Bu amaç doğrultusunda, yanlılığın ortadan kalkması ve gözlemcinin algı değişiminde etkili olan yazara ilişkin sosyal temsillerin incelenmesi ve değişim üzerindeki etkisinin anlaşılması hedeflenmiştir.

1.3.Çoğulcu Cehalete Yönelik Algı Değişiminde Empatinin Etkisi

İnsanlar bazı durumlarda kendileri ve başkaları arasındaki benzerliği abartarak benmerkezci empati boşlukları yaşarken; bazı durumlarda da çoğulcu cehalet deneyimleyerek kendileri ve diğerleri arasındaki benzerliği hafife alma eğilimi göstermektedir (Dunning, Van Boven ve Loewenstein, 2001). O'Gorman (1975, 1976) çalışmalarında, çoğulcu cehalet adıyla açıklanabilecek benzerliği hafife alma duruma göre, aslında kişilerin saldırganı dışlamaya yönelik çok az desteğe sahip olduğu halde, toplumda büyük bir grup insan tarafından desteklendiğini tahmin etme eğiliminde olduğu bulguna ulaşılmıştır. Çoğulcu cehaletin bir nedeni, insanların diğer insanların kendilerine benzer kaygı, dehşet ve şüphe dolu "iç yaşam" sahibi olduklarını fark etmemesi, aslında empati kuramamasıdır. Örneğin, üniversite öğrencilerinin akranlarının sıklıkla kendileriyle aynı utanç, özeleştirici, kararsızlık ve öz-bilinç duygularını deneyimlediklerini fark edemedikleri görülmüştür. (Miller ve McFarland, 1987; Van Boven, 2000).

Peki, insanlar toplumdaki diğer insanların içsel süreçlerine yönelik inançlarının aksini işaret eden, benzerliğini hafife aldığı duruma yönelik aksi yönde düşünmeye davet eden bir durumla karşılaşılırsa sonuç ne olur? Bu noktada insanlar benmerkezci empatiye sığınıp toplumsal benzerliklerini abartmayı ve çoğulcu cehalet ile saldırganca davranışı dışlamaya devam mı edeceklerdir? Yoksa, herkesin içsel olarak bildiğini düşündüğü gerçeklikten uzaklaşan algılarını bir kenara bırakıp 'kral çıplak' diyen sesin çağrısına kulak vermeyi mi tercih edeceklerdir? Sonuçta 'İmparatorun Yeni Giysileri', elbette, klasik bir örnektir. Terziler, kıyafetsiz imparatorun altından takımını sadece bilge insanların görebileceğine inanmaya itmiştir. Soylular ve yetkililer de inanmasalar dahi ya da en azından sanki ihanet etme korkusuyla, herkes gibi davranmayı seçmiştir (Katz, 1981). Sadece çocuk- kaybedecek hiçbir şeyi olmayan- İmparator'un çıplak olduğunu

açıkça ilan ettiğinde, toplum çoğulcu cehaleti bir kenara bırakabilmeyi seçecek midir?

Araştırmanın amacı, saldırganlığa yönelik sosyal temsilleri anlamının yanı sıra, bu temsillerin değişimindeki faktörleri, değişim üzerindeki etkisi bakımından incelemektir. Bu amaçla iki aşamalı karma yöntemli bir çalışma yürütülmüştür. Çalışmamızda saldırganlık ve saldırganlığa yönelik algı değişimini oluşturması amaçlanan yazara ilişkin sosyal temsillerin anlaşılmasında Cialdini, Reno ve Kallgren (1990) normlarla ilgili alanyazında değinmiş olduğu betimsel norm, yani çevremizdeki insanların davranışlarına dair algılarımız, temel alınmıştır. Çalışmanın ilk aşamasında saldırganlığa yönelik sosyal temsillerin toplumdaki herhangi bir birey söz konusu olduğunda nasıl algılandığı ve çoğulcu cehaletin varlığı incelenmiştir. Çoğulcu cehaletin incelenmesinde, katılımcılardan benzer değerlendirmeyi toplumun bir parçası olarak kendilerine dair algıları için de yapmaları istenmiştir. Katılımcılardan kendilerini saldırganlık gösteren kişinin yerine koymaları sonucunda oluşan, bu iki algı arasındaki çoğulcu cehalet kavramına işaret eden olası fark, niceliksel olarak araştırılmıştır. Bu değerlendirmenin sonucunda, katılımcıların kendilerine ve başkalarının saldırganlık gösterme düzeylerine yönelik algıların (betimsel normlar) farklılaşacağı öngörülmüştür. Buna ek olarak sosyal temsiller niteliksel olarak ele alınmıştır. Başka bir deyişle, katılımcıların saldırganlık göstereceğini düşündüğü kişileri nasıl algıladıkları araştırılmıştır.

İkinci aşamasında, algı değişimine odaklanılmıştır. Bu amaçla katılımcıların saldırganlığa yönelik görüşlerinin aksine onları empatiye davet eden bir metin hazırlanmıştır. Katılımcıların metnin yazarı hakkındaki temsilleri yine betimsel norma dayalı olarak incelenmiştir. Bu incelemede, yazarın betimsel normlarla ilişkili özelliklerinin, algı değişimi üzerindeki etkisi nicel olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda, katılımcıların yazara yönelik algılarının onu haklı bulma ve samimi bulma düzeylerini farklılaştıracağı öngörülmüştür. Bir diğer deyişle, saldırganlık karşısında empatiye davet eden yazarın özelliklerinin, bu yazara hak verme ve yazarı samimi bulma düzeyini etkileyeceği düşünülmektedir. Buna ek olarak, yazara ilişkin sosyal temsiller niteliksel olarak ele alınmış, yani saldırganlık gösteren kişiyi kendisinden farklı görmeden hatalı yönlerini kabul eden ve toplumu empatiye davet eden yazarın toplum tarafından nasıl algılandığı araştırılmıştır.

Son olarak saldırganlığa yönelik ilk algının ardından, empatik makalenin yazarın algılanan betimsel özelliklerinin, haklılık ya da samimiyet derecesinin, katılımcılarda algı

değişimi oluşturması üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda, yazara yönelik özelliklerin, algı değişimi üzerinde etkili olacağı ön görülmüştür.

2.YÖNTEM

2.1.Birinci Çalışma

2.1.1. Örneklem

Araştırmamızın yürütülebilmesi için gerekli izinler alındıktan sonra, çalışmamıza üniversite lisans düzeyinde sosyal psikoloji dersi almakta olan, sosyoloji ve işletme öğrencileri olmak üzere toplamda 127 kişi ders kapsamında, bonus puan karşılığında gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmaya katılan 73 kadının yaşları ortalaması 19,71 (S=1,02) iken; 54 erkeğin 19,12 (S=1,08) bulunmuştur.

2.1.2. Veri toplama araçları

Demografik bilgi formu: Katılımcılara demografik formda yaş, cinsiyet ve okudukları bölümü içeren sorular yöneltilmiştir.

Saldırganlık Olayına Yönelik Algıları Değerlendirme Formu: Katılımcılara bu aşamada kurmaca bir metin sunulmuştur. Bu metinde COVID-19 salgını sırasında, karantina da olan bir kişinin, kendisinin sağlıklı olduğunu iddia ettiği ancak burada kalırsa virüs bulaşacağı endişesiyle ortamdan çıkmak istediği, güvenlik görevlisi tarafından durması emredildiğinde görevliye fiziki olarak saldırganlık gösterdiği (tükürdüğü), ifadesi yer almıştır. Metinde bu kişinin karantinadan çıkma isteğinin engellenmesi karşısında, kendisine de virüs bulaşacağını düşünerek, sağlık gerekçeleriyle kendisini engellemek isteyen güvenlik görevlisine saldırganlık gösterdiği aktarılmıştır.

2.1.3. İşlem

Saldırganlık ve algı değişimi üzerinde bir sosyal psikoloji çalışması olarak tanımlanan çalışmamızda veri iki aşamada, çevrimiçi ortamda toplanmıştır. İlk aşamada kurmaca metinden sonra katılımcılara temelde dört soru sorulmuştur.

1. Karantinadan çıkmak isteyen kişi sizce nasıl biridir, tanımlayınız.
2. Karantinadan çıkmak isteyen kişinin yerinde aynı koşullarda ve psikolojik süreçten geçen bir başkası olsa saldırgan şekilde davranma ihtimali % kaç olurdu? Sizce neden?

3. Siz bu kişinin yerinde olsanız, saldırgan şekilde davranma ihtimaliniz % kaç olurdu? Sizce neden?

4. Karantinadan çıkmak isteyen kişinin, güvenlik görevlisine davranışını % haklı buluyorsunuz? Neden? (bu soru algı değişimi için son aşamada ele alınacaktır.)

Çalışmanın katılımcılarının metinlerle ilgili sorulara vermiş oldukları tepkilerden çoğulcu cehalet kavramına yanıt aranmaktadır. Çoğulcu cehalet kavramı hikâyedeki güvenlik görevlisine saldırganlık gösteren kişi üzerinden verilmiştir. Katılımcılara karantinadan çıkmak isteyen bu kişiyle aynı koşullarda başkası olsa kendisine verilen emire uygun davranma yüzdesi sorularak toplumdaki sıradan bir vatandaşın kararına ilişkin algısı incelenmiştir. Ardından kendilerini karantinadan çıkmak isteyen kişinin yerine koyarak, güvenlik görevlisinin emrine ne derece uyacaklarını değerlendirmeleriyle kendisi için düşündüğü oran ortaya çıkacaktır. Katılımcıların çıkmak isteyen toplumdaki kişilerle kendileri aynı davranışı sergileme olasılığına dair tahminleri arasında çıkacak yüzde farkı, çoğulcu cehaletin varlığına işaret edecektir. Özetle, çalışmadaki katılımcıların kendilerine dair tahminleriyle karantinadan çıkmak isteyen kişiye dair tahminleri arasındaki fark, çoğulcu cehalete işaret ederken; saldırganla dair özellikler çoğulcu cehalet formunda saldırganlığa dair sosyal temsilleri ortaya çıkaracaktır.

2.1.4. Analiz

Çalışmanın tüm aşamalarını kapsayacak şekilde niceliksel kısmı için, IBM SPSS v.25.0 ve AMOS v.22.0 yazılımı kullanılmıştır. Niteliksel bölümde ise, metin olarak toplanan veriyi organize etmeye, kategorilere ayırmaya ve kodlamaya yardım eden, MAXQDA 2020 niteliksel araştırma yazılımından yararlanılmıştır.

2.2. İkinci Çalışma

2.2.1. Örneklem

Araştırmamızın bu ikinci aşaması birinci aşamasından 55 gün sonra gerçekleştirilmiş, beş kişi gönüllü katılımı dâhil olmak istememiş, bu beş kişinin dışında aynı katılımcılar ikinci aşamada yer almıştır. Bu aşamaya toplamda 122 kişi ders kapsamında gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmaya katılan 71 kadının yaşları ortalaması 19,74 (S=1,01) iken; 51 erkeğin 19,02 (S=1,09) bulunmuştur.

2.2.2. Veri toplama araçları

Demografik bilgi formu: Katılımcılara demografik formda yaş, cinsiyet ve okudukları bölümü içeren sorular yöneltilmiştir.

Yazara Yönelik Algılarını Değerlendirme Formu: Katılımcılara kurmaca bir köşe yazısı yöneltilmiştir. Bu köşe yazısında ise güvenlik görevlisinin emrine itaat etmeyen kişinin sonrasında pişmanlığını açıklayan bir demeç verdiği bilgisi yer almıştır. Köşe yazısında yazar tarafından olayın durumsal yönünün vurgulandığı, okuyuculara insani zayıflıklarımız olmasına karşın pişmanlığın affedilmeyi hak ettiğini ifade ettiği, okuyucunun empati yapmaya davet edildiği bir içeriğe sahiptir.

2.2.3. İkinci çalışmanın işlemi

Çalışmamızın ikinci aşamasında katılımcılara demografik formla birlikte ikinci kurmaca metin verilmiştir. Ardından katılımcılara aşağıdaki sorular sorulmuştur.

- 1.Köşe yazısını yazan kişinin cinsiyeti, yaşı ve eğitim durumu nedir? Neden böyle düşündüğünüzü açıklayınız.
- 2.Köşe yazarı sizce nasıl biridir, tanımlayınız.
- 3.Yazarının ifadelerini % kaç oranında haklı buluyorsunuz?
- 4.Yazarının ifadelerini % kaç oranında samimi buluyorsunuz?
- 5.Köşe yazısını okuduktan sonra fikriniz % kaç oranında ne yönde değişti? (bu soru algı değişimi için son aşamada ele alınacaktır.)

Çalışmanın ikinci aşamasında katılımcıların cinsiyetinin yazarın algılanan demografik özelliklerine, yazara ilişkin haklılık ya da samimiyet derecesine olan etkisi nicel yöntemle incelenmiştir. Sonraki aşamada ise metinlerle ilgili sorulara vermiş oldukları yanıtlarda, katılımcıların yalnızca okudukları metne bağlı olarak yazar hakkındaki temsilleri nitel yöntemle incelenmiştir.

3.BULGULAR

3.1.Birinci Çalışmanın Bulguları

3.1.1. Niceliksel bulgular

Araştırmamızda katılımcıların cinsiyetlerine göre karantinadan çıkmak isteyen kişinin cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, toplumdaki sıradan bir bireyden ve kendisinden beklentileri incelenmiştir. Çoğulcu cehaletin varlığını değerlendirmek amacıyla

karantinadan çıkmak isteyen kişinin yerinde olan herhangi bir kişinin ve kendisinin saldırganca davranışına yönelik beklentisi, katılımcıların cinsiyeti bakımından incelenmiştir. Bu amaçla bağımsız gruplar için t testi uygulanmış, sonuçlar demografik bulgular ile Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Karantinadan Çıkmak İsteyen Kişiye Yönelik Demografik Bulgular

Katılımcının		Cinsiyeti		Analiz	P
		Erkek (n=55)	Kadın (n=72)		
Karantinadaki kişinin yaşı		Ort=19,78 (S=13,44)	Ort=21,01 (S=13,59)	t=-0.49	.62
Cinsiyet	Erkek	36	39	U=1526,00	.05
	Kadın	15	32		
Eğitim	Okuma yazma	2	0	U=1491,50	.05
	İlkokul	5	1		
	Orta öğretim	6	10		
	Lise mezunu	26	36		
	Üniversite	6	10		
	Üniversite öğrencisi	6	13		
	Lisansüstü	0	1		
Emire uymaya yönelik toplumdan beklenti		27,00	44,12	-3,52	.01
Emire uymaya yönelik kendisinden beklenti		74,92	78,38	.074	.57

Sonuçlar bize, katılımcıların cinsiyetinin karantinadan çıkmak isteyen kişinin yaşının algılanmasına ilişkin anlamlı farklılığa işaret etmediği görülmüştür. Ancak karantinadaki kişinin cinsiyetine yönelik beklentisine bakıldığında, erkeklerin kadınlara kıyasla, karantinadan çıkmak isteyen kişinin cinsiyetini erkek olarak algılama eğiliminde olduğu görülmüştür (U=1526,00, p<.05). Ayrıca kadınların erkeklere kıyasla karantinadan çıkmak isteyen kişinin eğitim düzeyini lise düzeyinde algılama eğilimindedir (U=1491,50). Araştırmamızda kadın katılımcıların (Ort=44,12, S= 28,57) erkek katılımcılara (Ort=27,00, S=24,65) kıyasla karantinadan çıkmak isteyen kişiden emirlere uyma konusunda daha uyumlu davranma beklentisi içinde oldukları görülmektedir (t125=2,71, p=.01). Katılımcıların kendisinin görevlinin emirlerine uygun davranacaklarına yönelik beklentileri, cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

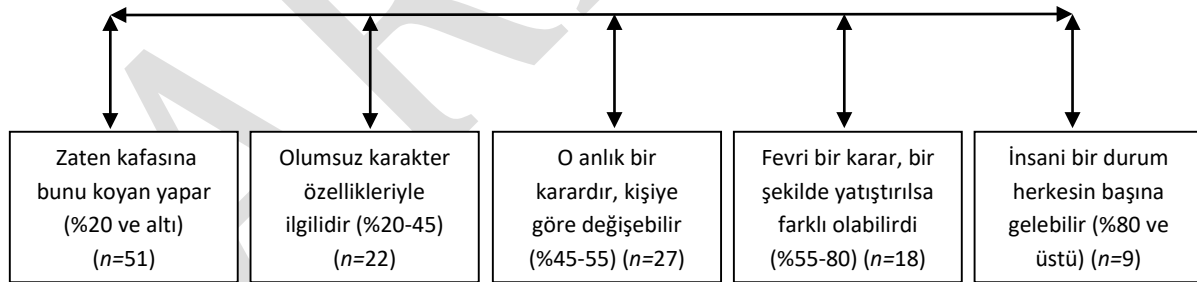
Çalışmanın niceliksel aşamasının sonuçları karantinadan çıkmak isteyen kişinin güvenlik görevlisine saldırganlık göstermeleri ve aynı durumda kendisinin benzer

davranışı sergileyeceğine yönelik beklentilerine ilişkin değerlendirme cinsiyetleri bakımından yapılmıştır. Sonuçlara göre beklendiği gibi karantinadan çıkmak isteyen kişinin yerinde başkası olsa benzer şekilde davranma ihtimaline yönelik beklentisiyle (Ort= %77,38, S=24,34), kendilerinin aynı durumda verecekleri tepkiye yönelik beklentisi (Ort= %37,84, S=28,03) arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t_{125}=14,73$ $p=.00$). Ayrıca benzer bir bulgunun hem kadınlarda ($t_{52}=13,19$ $p=.00$) hem de erkeklerde ($t_{71}=8,05$ $p=.00$) görüldüğü anlaşılmıştır. Kısacası, katılımcılar kendileri aynı durumda kaldıklarında saldırganca davranma ihtimallerini toplumdaki diğer bireylere kıyasla anlamlı olarak düşük olarak değerlendirdikleri, yani çoğulcu cehalet örneği gösterdikleri görülmüştür.

3.1.2. Niteliksel bulgular

Katılımcıların başkalarına yönelik beklentilerine ilişkin nedenlerinin sorguladığı açık uçlu sorulara verilen yanıtlar göz önünde bulundurulduğunda, karantinadan çıkmak isteyen kişiye yönelik görüşlerinin bir skala üzerinde yer alabileceği görülebilmektedir. Bir uçta karantinadan çıkmak isteyen kişinin bu davranışının başından beri kişisel niyetiyle ve olumsuz kişisel özellikleriyle ilgili olduğu görüşü yer alırken, diğer uçta herkesin aslında bu şekilde davranmaya yatkın bir tarafı olduğu görüşü yer almaktadır. İlgili skalaya tablo 2'den ulaşılabilir.

Tablo 2. Karantinadan Çıkmak İsteyenlere Yönelik Görüşleri Gösteren Skala



Not. % değeri, katılımcıların kişinin güvenlik görevlisinin emrine ne derece uyacağı beklentisini yansıtmaktadır.

Benzer şekilde, katılımcıların kendileri bu durumda olduğunda sergileyeceklerini düşündükleri davranışa yönelik görüşlerinin bir skala üzerinde yer alabileceği görülebilmektedir. Bir uçta herkesin aslında bu şekilde davranmaya yatkın bir tarafı olduğu görüşü yer alırken, diğer uçta ise kendisinin olumlu kişilik özellikleri nedeniyle

asla başına gelmeyeceğinden emin olduğu görüşü yer almaktadır. İlgili skalaya tablo 3'ten ulaşılabilir.

Tablo 3. Kendisi Aynı Durumdayken Tutumuna Yönelik Görüşleri Gösteren Skala

İnsani bir durum herkesin başına gelebilir (%20 ve altı) (n=6)	Bu olsa da bir şekilde yatışabilirim (%20-45) (n=9)	O anlık bir karardır, kişiye göre değişebilir (%45-55) (n=12)	Olumlu karakter özellikleri gereği düşük ihtimal (%55-80) (n=33)	Asla benim başıma gelmez (%80 ve üstü) (n=67)
--	---	---	--	---

Not. % değeri, katılımcıların kendisinin güvenlik görevinin emrine ne derece uyacağı beklentisini yansıtmaktadır.

Katılımcıların karantinadan çıkmak isteyen kişinin özelliklerine yönelik algılarının sorulduğu birinci soru, nitel olarak incelenmiştir (şekil 1). Katılımcıların açık uçlu sorulara vermiş oldukları yanıtlarda karantinadan çıkmak isteyen kişinin cinsiyetine ilişkin algılarının birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Karantinadaki kişinin ilk olarak cinsiyetinden bağımsız ortak özellikleri, ardından kadın ya da erkek olduğunu düşünüldüğü durumlarda ona atfettiği zihinsel temsiller incelenmiştir.



Şekil 1. Karantinadan Çıkmak İsteyen Kişiye Yönelik Zihinsel Temsiller Haritası

Not. Bireysel temsillerden en az 4 kere söylenen ifadeler haritaya dâhil edilmiştir.

Karantinadan çıkmak isteyen kişiye yönelik katılımcıların zihinsel temsilde en az 15 defa söylenen özelliklere bakıldığında, bencil %22,50 (n=78), düşüncesiz %12,90 (n=38), endişeli %10,24 (n=34), huzursuz 6,53 (n=22) ve sabırsız %4,56 (n=16) ifadeleri en sık tekrarlanan özellikler olup, her iki cinsiyet içinde ortaktır. Karantinadan çıkmak isteyen kişiyi erkek olarak algılayan katılımcıların zihinsel temsilde en az 6 defa söylenen özelliklere bakıldığında, sorumsuz %3,25 (n=9), korkak %2,17 (n=6), saygısız %2,17 (n=6) ve tedirgin %2,17 (n=6) orta sıklıkta yer almaktadır. Karantinadan çıkmak isteyen kişiyi kadın olarak algılayan katılımcıların zihinsel temsilde en az 6 defa söylenen özelliklere bakıldığında, karamsar %2,56 (n=8), sınırsız %2,24 (n=7), ısrarcı %1,93 (n=6) ve ürkek 1,93 (n=6) orta sıklıkta rastlanan ifadelerdir. Algılanan cinsiyet açısından ifadelerin büyük ölçüde benzer kaldığı, orta sıklıkta ifadelerde bazı farklılıklar olduğu görülmektedir.

Sonuçlar, çalışmanın ilk aşamasında saldırgan davranış konusunda katılımcıların kendilerini ve toplumdaki bireyleri farklı uçlarda algılama eğiliminde olduğunu, yani çoğulcu cehalet sergilediklerini işaret etmektedir. Ayrıca çoğulcu cehalet cinsiyet değişkeninden etkilenmeksizin tüm katılımcılarda görülmektedir. Katılımcılar karantinadan çıkmak isteyen kişinin yerinde başkaları olduğunda aynı şekilde saldırganca davranma durumunu, bireysel düzeyde sahip olduklarını düşündüğü olumsuz kişisel özellikleriyle açıklarken, kendisinin aksi durumdaki davranışını olumlu kişisel özellikleriyle ilişkilendirmektedir. Katılımcıların karantinadan çıkmak isteyen kişiye yönelik zihinsel temsillerini, bu kişiyi cinsiyetinden bağımsız olarak en fazla bencillik, düşüncesizlik ve sabırsızlıkla ilişkilendirdiklerini göstermiştir.

Buradan hareketle çalışmanın ikinci kısmında bu kişiye yönelik sosyal temsillere ilişkin temel yükleme hatalarının değişimine odaklanılacaktır. Bu amaca uygun olarak toplumun geneline hitap etme gücü olan bir meslek olarak görülebilecek köşe yazarlığı mesleği seçilmiştir. Bu kısımda, yazarın gazetede köşe yazısı olduğu söylenen kurmaca metinde toplumun geneline ilişkin algının tersini savunan bir görüşü dile getirmesi hedeflenmiştir. Böylece Ash'ın klasik gruba itaat deneyinde olduğu gibi toplumdaki diğerlerinin yanıtlarından farklı bir fikir duymanın, başlangıçtaki algının değişimine etkisi olup olmayacağı incelenecektir. Böylece çoğulcu cehaletin oluşmasında toplumu ve kendisini farklı uçlarda değerlendirdiği görülen katılımcıların toplumdaki bir ses olan köşe yazarının hangi özelliklerinden etkileneceğinin ve bu kişiye ilişkin sosyal temsillerin

de incelenerek kapsamlı bir değerlendirmeye ulaşılması hedeflenmektedir.

3.2. İkinci Çalışmanın Bulguları

3.2.1 Niceliksel bulgular

Çalışmanın niceliksel bulgularında katılımcıların cinsiyetlerine göre, yazara ilişkin algılanan demografik özellikleri tablo 4'te gösterilmiştir. Ayrıca katılımcıların cinsiyetlerine göre yazarın yaşı, yazara hak verme ve yazarı samimi bulma düzeyleri arasındaki fark bağımsız gruplar için t testi ile incelenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların cinsiyetlerine göre yazarın cinsiyeti, yazarın eğitim düzeyi, karantinadan çıkmak isteyen kişinin cinsiyeti ve eğitim durumuna ilişkin gruplar arasındaki fark olup olmadığını incelemesi amacıyla Mann Whitney U testi uygulanmıştır.

Tablo 4. Yazara Yönelik Demografik Bulgular

Katılımcının	Cinsiyeti		Test	p	
	Erkek (N=51)	Kadın (N=71)			
Yazarın yaşı	Ort=36,22 (S=8,92)	(Ort=34,14 (S=7,32)	t=1.36	.17	
Yazarın cinsiyeti	Erkek Kadın	20 31	22 39	U=1704,00	.52
Yazarın eğitim düzeyi	Orta öğretim Lise mezunu Üniversite Lisansüstü	1 4 26 20	0 6 44 21	U=1585,00	.15
Yazara hak verme	Ort=72,80 (S=23,23)	Ort=73,54 (S=25,62)	t=-0.16	.87	
Yazarı samimi bulma	Ort=78,47 (S=22,56)	Ort=73,54 (S=28,65)	t=1,10	.31	

Sonuçlar bize, katılımcıların cinsiyetlerine göre yazarın yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, yazar hak verme ve yazarı samimi bulma düzeyleri incelendiğinde anlamlı fark olmadığını göstermektedir. Ayrıca katılımcıların cinsiyetinin yazara hak verme ve yazarı samimi bulma düzeyleri üzerinde de anlamlı etkisi bulunamamıştır.

Her iki çalışmanın da niceliksel aşamasının sonuçlarına göre, karantinadaki kişi ve yazarın bulguları cinsiyet fark etmeksizin, tüm katılımcılar açısından karşılaştırıldığında, katılımcıların yazarın cinsiyetinin kadın ($t_{120}=35,00$, $p=.00$); karantinadaki kişinin cinsiyetini ise erkek olduğunu ($t_{120}=31,31$, $p=.00$) düşündükleri görülmektedir. Ayrıca katılımcıların yazarın yaşını ($ort=35,01$, $S=8,05$) karantinadaki kişinin yaşına ($ort=20,50$,

temsilde en az 4 defa söylenen özelliklere bakıldığında, empati kurabilen ($n=15$), gerçekçi düşünen ($n=11$), anlayışlı ($n=11$), ileri görüşlü ($n=9$), düşünceli ($n=8$) sık rastlanan ifadelerken; iyimser ($n=5$), gerçekçi ($n=5$), yargısız ($n=4$) ve mantıklı ($n=4$) orta sıklıkta rastlanan ifadelerdir. Yazarı kadın olarak algılayan katılımcıların, kadın yazara ilişkin zihinsel temsilde en az 4 defa söylenen özelliklere bakıldığında, empati sahibi ($n=42$), merhametli ($n=18$), anlayışlı ($n=14$), duyarlılığı yüksek ($n=11$), duygusal ($n=8$) ve düşünceli ($n=8$) sık rastlanan ifadelerken; tarafsız ($n=7$), iyimser ($n=6$), saygılı ($n=5$), vicdanlı (5), çok yönlü ($n=5$), gerçekçi ($n=4$) ve ileri görüşlü ($n=4$) orta sıklıkta rastlanan ifadelerdir.

Bunların dışında yukarıda bahsedilen kategorilere girmeyen ifadeler bakıldığında kadınlar için yetenekli, uysal, titiz, temiz, şefkatli, sıcak, sevecen, sağduyulu, özenli gibi ifadeler yer almaktadır. Özellikle korkak, kötü niyetli, ön yargılı, sert, savunmacı, şiddetli ve tartışmacı gibi ifadelerin ise yazarı samimi bulma düzeyi düşük olan kişilerin (%14) tanımladığı düşük sıklıkta ($n \leq 2$) rastlanan özellikler olduğu görülmüştür. Erkekler için ise zeki, affedici, vicdanlı, tutarlı, şeffaf, açık sözlü, sağduyulu, sabırlı, profesyonel, düzgün düşünebilen gibi ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Özellikle, baskıcı, bencil, çanak tutan, dengesiz, fırsatçı, içten pazarlıklı ve fesat gibi hakaret sayılabilecek özelliklere rastlanmıştır. Bu özelliklerin de yazarı samimi bulma düzeyi düşük olan kişilerin (%13) tanımladığı düşük sıklıkta ($n \leq 2$) rastlanan özellikler olduğu görülmüştür.

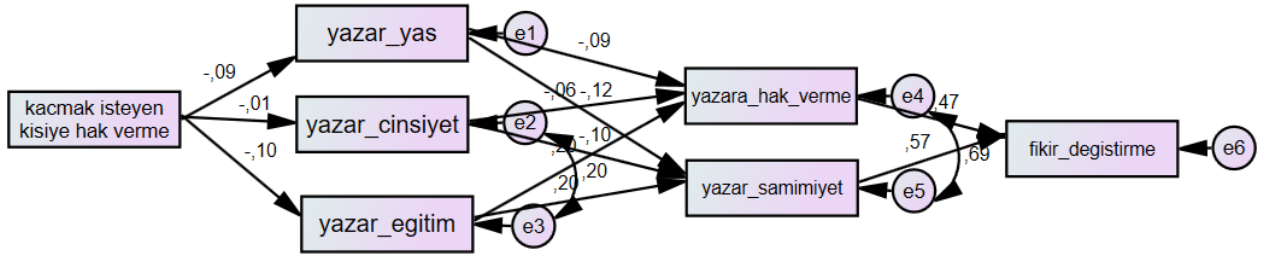
Son aşamada, çalışmanın birinci ve ikinci aşamalarındaki son sorular, yani katılımcıların 'saldırgan davranışını % kaç oranında haklı bulduğu' ve sonrasında 'köşe yazısını okuduktan sonra fikrinin % kaç oranında ne yönde değiştiğine' ilişkin yanıtları incelenmiştir. Katılımcıların, köşe yazısından önce ve sonraki algı değişimine etki eden değişkenlere ilişkin model yapısal eşitlik modellemesi aracılığıyla test edilmiştir. Kuramsal modeldeki değişkenlerin birbiriyle ilişkisini açıklamak için AMOS 22 programı Maksimum Olabilirlik Tekniği (Maximum Likelihood Method) ile YEM modellerinden biri olan Yol Analizi yapılmıştır. Yol analizi ile aynı anda birden çok regresyon analizi yürütülerek, değişkenler arasındaki ilişkiler karşılaştırılabilmektedir. Yol analizinde modelin veriyi ne kadar iyi yordadığı ise uyum indeksleri üzerinden belirlenmektedir. Yapısal Eşitlik Modellemelerinde, veri uyumunu değerlendirmek için sıklıkla Ki-Kare (χ^2) testi kullanılmaktadır (Sümer 2000).

Uygulamalarda metni okuduktan sonra olumsuz yönde algı değişimi bildiren

olmamış, katılımcılar algılarının değişmediğini ya da olumlu yönde değiştiğini bildirmiştir. Negatif yönde algı değişiminin işaretlenmediği bulgularda algı değişimi olarak ifade edilen oran başlangıçtaki orana eklenerek oluşturulmuştur. Algı değişimi puanları ilk algının üzerine % oranında belirtilen değer eklenmesiyle elde edilmiştir. Bu ilişkide yazarın demografik özelliklerinin yazarı haklı ve samimi bulunması üzerindeki doğrudan etkisi değerlendirilebilmiştir. Ardından ilk algının sonrasında yazarın demografik özellikleri, haklı ve samimi bulunmasının sonuçtaki algı değişimi üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Tabachnick ve Fidell'in (2001) önerileri doğrultusunda, veri üzerinde kayıp değer, normallik, doğrusallık ve çoklu doğrusallık sayıtları incelenmiştir. Yapısal Eşitlik Modeli'nin yürütülebilmesi için gerekli olan sayıtlar karşılandığı için ilgili alanyazın doğrultusunda oluşturulan kuramsal modelde yol analizine geçilmiştir. İlk aşamada modelin iyileştirilmesi için modifikasyon önerileri doğrultusunda aynı faktörde yer alan e2-e3 ($X^2= 8.09$) ve e4-e5 ($X^2= 54.21$), $p<.001$) hata puanları eşleştirilmiştir. Bu işlem sonrası modelin uyum indeksleri mükemmel uyum düzeyinde, $X^2/Sd= 1.33$, $p<.001$, CFI= .99, IFI= .98, NFI= .96, RMSEA= .06 olarak bulunmuştur. Sonuçlar modelin oldukça iyi durumda olduğuna işaret etmektedir. Analiz bulgularına göre yazarın yaşı, cinsiyeti ve eğitim düzeyinin yazar hak verme üzerindeki toplam etkisi sırasıyla -.09, -.06, .20; yazarı samimi bulma üzerindeki toplam etkileri ise -.11, -.10 ve .20 olduğu görülmüştür. Yalnızca eğitim düzeyindeki yükselmenin yazarı haklı ve samimi bulma üzerinde olumlu yönde anlamlı etkisi olduğu görülmektedir ($p<.05$). Ayrıca karantinadan çıkmak isteyen kişinin başlangıçtaki tepkisini haklı görme, yazarın cinsiyeti, yaşı, yazarı samimi bulma, yazara hak verme ve yazarın eğitim durumunun, karantinadaki kişiye yönelik algının değişmesi üzerindeki toplam etkisi sırasıyla -.01, -.09, -.11, .47, .57 ve .20'dir ($p<.01$) olup, şekil 3'de gösterilmiştir.

Not. Bireysel temsillerden en az 4 kere söylenen ifadeler haritaya dahil edilmiştir.



Şekil 3. Modifikasyon Sonrası Test Edilen Kuramsal Model

Sonuçlar bize yazarın fikir değişikliği üzerindeki en büyük etkinin sırasıyla yazara hak verme ($\beta=.57$), yazarı samimi bulma ($\beta=.57$) ve yazarın eğitim durumu ($\beta=.20$) ile olumlu yönde ilişkili olduğunu göstermiştir ($p<.01$). Karantinadan çıkmak isteyen kişiye yönelik başlangıçtaki hak verme düzeyinin ($\beta=-.01$) ve yazarın yaşının ($\beta=.09$) fikir değişimi üzerinde etkisi görülmezken, yazarın kadın oluşunun ($\beta=-.11$) ise negatif yönde düşük düzeyde ilişkili olduğu anlaşılmıştır ($p<.05$).

4.TARTIŞMA

Araştırmamız iki aşamalı karma yöntemli bir çalışmayla, saldırganlığa yönelik sosyal temsillerin anlaşılmasını ve bu sosyal temsillerin değişiminde değişime etki eden faktörlerin etkisini çok nitel yöntemle incelemiş, ardından nicel olarak modelleyerek değerlendirmiştir. Araştırmanın birinci kısmında saldırganlığa yönelik sosyal temsiller nitel yöntemle, saldırganca davranışa yönelik algılar ise nicel yöntemle çoğulcu cehalet kavramı üzerinden ele alınmıştır. İkinci kısmında duruma ilişkin empati çağrısı yapan yazara yönelik demografik özellikler, hak verme ve samimi bulma nitel yöntemle; yazara ilişkin sosyal temsiller niceliksel olarak incelenmiştir. Son olarak karantinadaki kişiye yönelik başlangıçtaki algının değişiminde yazara ilişkin özelliklerin aracı rolüne yönelik model test edilmiştir. Bulgular çoğulcu cehalet kavramını desteklerken, yazara ilişkin yaş, hak verme ve samimi bulma derecelerinin başlangıçtaki önyargılı algının olumlu yönde değişmesi üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Yazara ve karantinadaki kişiye yönelik sosyal temsiller algılanan cinsiyetlerine göre karşılaştırılmıştır.

Araştırmanın birinci kısmında cinsiyetten bağımsız olarak, niceliksel bulgular,

katılımcıların karantinadan çıkmak isteyen kişinin cinsiyetini erkek ve eğitim düzeyini de lise mezunu olarak algılama eğiliminde olduğunu işaret etmektedir. Katılımcıların liseden bir-iki yıl önce muzun olduğu düşünülürse, elde edilen bulgu, çoğulcu cehalet konusunda genellikle kişilerin saldırganı kendileriyle benzer yaş grubunda olduğunu düşündükleri, akran gruplarıyla yapılan çalışmaları doğrulamaktadır (Sallot, Cameron ve Lariscy, 1998). Bunun yanı sıra kadın katılımcıların erkek katılımcılara kıyasla karantinadan çıkmak isteyen kişinin daha az saldırganca davranacağı beklentisi içinde oldukları görülmektedir. Bu durum, toplumumuzun kadınlara yönelik geleneksel cinsiyet rollerinde daha az saldırganlık, otoriteye uyum gösterme beklentisiyle tutarlı görünmektedir (Vatandaş, 2007). Son olarak ön görüldüğü gibi katılımcılar aynı durumda kendileri kaldıklarında, toplumdaki herhangi birinden daha az saldırganlık göstereceklerini düşündüklerini ifade ederken, herhangi birinin ise saldırganca davranacağını belirtmesiyle, katılımcıların çoğulcu cehalet sergilediği anlaşılmıştır.

Çoğulcu cehaletin varlığını işaret eden bu algısal farklılık, bu gibi saldırganca davranışların önüne geçilmesinde engel oluşturabilir. Katılımcıların kendi tepkilerinin, toplumdaki diğer kişilerin tepkilerinden farklı olacağına yönelik algıları, kendileri yapmasalar bile toplumda böyle davranacak kişiler olduğuna yönelik varsayımları, istenmeyen bu sosyal davranışın sürdürülmesinde etkili olabilir (Miller ve McFarland, 1987). Örneğin, çoğulcu cehalet ile ilgili en bilinen çalışmada, üniversite öğrencilerinin alkol kullanımına yönelik kendi algıları ile akranlarının algılarına ilişkin tahminleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgular öğrencilerin, kampüs alkol uygulamalarından ortalama bir öğrenciden daha rahatsız olduklarına inandıklarına yönelik hatalı bir algısal eğilim, çoğulcu cehaletin yaygın kanıtlarına işaret etmiştir (Prentice ve Miller, 1993). Türkiye’de namus adına kadın cinayetlerinin araştırıldığı çalışmada ise, bireylerin kişisel değerleri içinde savunulmadığı ifade edilse dahi, toplumdaki başka kişilerin şiddete başvuracağı algısına sahip olması, şiddeti doğurabilir, destekleyebilir ve sürdürebilir kılacağı bulgusuna ulaşılmıştır (Ceylan, Doğulu ve Akbaş, 2016). Çalışmamızda elde edilen bulguya ilişki, katılımcıların kendilerini bu şekilde sunarak, akranlarından oluşan grubun normunu onaylamadığını daha olgun, daha ilerici veya akranlarından daha aydın oldukları izlenimini iletmeyi ummuş olabilirler (Prentice ve Miller, 1993). Bir başka açıklama ise bazı dezavantajlı gruplara karşı, toplumdaki diğer bireylere kıyasla kendilerini daha sempatik olduklarını göstermek istemiş olabilirler. Örneğin, bu alanda yapılan klasik çalışmalarda da görüleceği gibi: Beyazlar kendilerini Siyahlara diğer

Beyazlara (Fields ve Schuman, 1976), öğretmenler kendilerini öğrencilerine diğer öğretmenlerinden (Packard ve Willower, 1972) daha sempatik olarak gösterirler ve hapisane gardiyanları kendilerini tutuklulara diğer gardiyanlardan sempatik gösterme eğilimindedir (Kauffman, 1981).

Çalışmanın birinci kısmındaki niceliksel bulgular, çoğulcu cehalete ilişkin 'Karantinadan çıkmak isteyen kişinin nasıl biri olduğu sorusunun yanıtıyla, bu şekilde davranış sergileyeceği düşünülen kişilere yönelik sosyal temsillere bakılmıştır. Öne çıkan yanıtlarda katılımcıların karantinadaki kişinin sosyal özelliklerine kıyasla bireysel özelliklerine fazla vurgu yaptığına işaret etmektedir. Bu bulgu, katılımcıların bulaşma riskini önemsemeyip üstüne şiddet gösteren kişileri, toplumun bir parçası olarak görmekten öte, toplumdaki bağımsız bireyler olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Şiddet ve bulaşma riski özelinde yürütülen çalışmalar katılımcıların algısını doğrulamaktadır. Araştırmalarda katılımcıların ifade ettiği şekilde bencillik, düşüncesizlik, sabırsızlık ve eğitim seviyesini daha düşük algılama gibi bireysel özellikler, toplumsal değerlerden uzak ve bağımsız bireysel özelliklerle ilişkili olduğunu düşündürmektedir (Geter, Sutton ve Hubbard McCree, 2018; Miller ve Prentice, 1994). Ceylan, Doğulu ve Akbaş (2006) çalışmasında kadına yönelik şiddet algısında saldırganlık gösteren kişinin bireysel özelliklerini vurgulandığı, çoğulcu cehalette bireysel özelliklere ilişkin temsillerin ön plana çıktığı gösterilmektedir.

Niceliksel bulguların devamında 'Karantinadan çıkmak isteyen kişinin yerinde aynı koşullarda ve psikolojik süreçten geçen bir başkası olsa saldırgan şekilde davranma ihtimali' ve 'Siz bu kişinin yerinde olsanız, saldırgan şekilde davranma ihtimalinizin' nedenlerine ilişkin açık uçlu sorular ile çoğulcu cehalete ilişkin skala oluşturulmuştur. Araştırma bulgularının çoğulcu cehalet alanyazındaki bulgularla uyduğu, görülmektedir. Katılımcıların kendilerinin aynı durumda olduğunda bu şekilde davranma ihtimalini hafife alırken; toplumdaki kişilerin ise aksi yönde davranma ihtimalini azımsayıp, saldırganca davranma ihtimalini ise abartmakta olduğu görülmüştür. Görünüşe göre katılımcılar bir taraftan kendisinin saldırganca davranış sergilemesi ihtimalini azımsarken; diğer taraftan da toplumda kendisi dışındaki başka bireylerin böyle davranma ihtimalini abartma eğilimindedir. Bu duruma ilişkin olarak, Morrison ve Miller (2008) çalışmasına göre kişiler grup normlarına daha fazla uyum göstermeleri nedeniyle ortalama grup üyelerinden daha üstün olduklarına inanıyor olabilirler. Ancak tek

açıklama bu olmayabilir, bu kişiler görüşlerini ifade etmede daha rahat olabilir, çünkü görüşlerinin gerçekte olduğundan daha yaygın olduğuna inanıyor olabilir. Bunu destekler şekilde katılımcıların kendilerine ilişkin %80 ve üstü oranında '*Asla benim başıma gelmez (n=67)*' ifadesini dile getirirken, buna nedenine yönelik yaptıkları açıklama %72 oranında 'toplumsal sorumluluk bilinci gereği kendilerinden önce toplumu düşünecekleri'ni ifade ettikleri görülmüştür. Kısacası katılımcılar karantinadaki kişiyi toplumsal uyumsuzluk gösteren bireysel özellikleriyle suçlarken; kendilerini sahip olduğu bireysel özelliklerin toplumsal değerlerle örtüşmesi üzerinden kendilerini daha üstün gördüğü anlaşılmaktadır.

Araştırmanın ikinci kısmında, niceliksel bulgular, katılımcıların yazarın cinsiyetine yönelik algılarına ilişkin anlamlı bir farka işaret etmezken, yaşını ($Ort=34,83$) ve eğitim düzeyini (*Üniversite ve üstü*) ise karantinadaki kişiden daha yüksek olarak algılama eğiliminde olduğunu işaret etmektedir. Katılımcıların demografik özelliklere ilişkin nedensel açıklamalarında, yazarın yaşı ve eğitim durumuna ilişkin algının yazarlık mesleğinin belli bir yaş ve olgunluk gerektirmesi üzerinden ortalama 30 yaş civarı lisans ve lisansüstü eğitim almış şeklinde belirtmektedir. Ancak cinsiyetine ilişkin bulgunun anlamsız olması Goldberg Etkisi adıyla anılan (Goldberg, 1968), bir metin okurken, metnin yazarının genellikle erkek olarak algılandığı, hatta bu önyargılı algının kadınlarda daha fazla olduğu algısıyla tutarsız görülmektedir. Örneğin, kadınlara karşı önyargılı olan koşulları araştırmak için yürütülmüş klasik haline gelmiş bir çalışmada, sanatsal bir eser gösterilen katılımcıların yarısına sanatçının kadın, yarısına ise sanatçının erkek olduğunu; yarısına resmin bir yarışmaya katıldığını, yarısı ise kazanan cinsiyetinin ne olduğunu bilgisi verilmiştir (Pheterson, Kiesler ve Goldberg, 1971). Sonuçlar, kazandığı söylenen resimlerde katılımcılarda ressamın cinsiyetine bağlı olarak anlamlı bir algı farkı görülmediğini işaret etmektedir. Ancak yarışmaya katılan ve başarmaya çalışan kadınların erkeklerden daha az olumlu değerlendirildiği; ancak başarılı bir şekilde yarışmayı kazandığı söylenen kadınların erkeklerde olduğu kadar olumlu değerlendirilmediği sonucuna varılmıştır. Buna ilişkin bulgular birçok farklı kültürde yapılan araştırmalarda da desteklenmiştir (Levenson, Burford, Bonno ve Davis, 1975; Ward, 1981). Günümüzde ise özellikle kadın liderler ve aldıkları kararlar ilgili olarak yapılan incelemelerde bu ön yargının kendisini göstermeye devam ettiği anlaşılmaktadır (Eagly ve Carlie, 2012; Stamarski ve Son Hing, 2015). Çalışmamızda niceliksel olarak anlamlı bir fark görülmesi dahi, nedenselliğin sorgulandığı açık uçlu sorularda önemli

anlayışlı vs) vurgulandığı dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra karantinadaki kişiye ilişkin olumsuz özellikler, yazara ilişkin ise olumlu özellikler yüksek derecede ifade edilmiştir. Kişilerin davranışlarını etkilemede betimsel normlar oldukça etkilidir. Örneğin, Aronson Wilson ve Akert (2010) tarafından yapılan çalışmada, çevreyi korumak adına otel müşterilerine havluları birden fazla kez kullanmaları önerildiğinde etkili olmazken, 'siz de doğayı koruyan müşterilerimizden biri olun' şeklinde betimsel bir norm tasvirinin yapılması %75 oranında çoklu kullanım sağladığı görülmüştür. Bu yönlüyle çalışmamızda hem saldırganlığa hem de saldırgan davranışa yönelik algı değişiminde etkili olduğu görülen özelliklere ilişkin betimsel normların anlaşılması adına değerli bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmanın son kısmı olan algı değişikliğine ilişkin model analizinde, katılımcıların karantinadan çıkmak isteyen kişinin, saldırgan davranışını haklı bulma düzeyi ve köşe yazısını okuduktan sonra fikrinin kaç oranında ne yönde değiştiği incelenmiştir. Sonuçlar, yazarın algılanan eğitim düzeyinin yazarın haklı ve samimi bulunması üzerinde etkili olduğunu gösterirken, algılanan yaş ve cinsiyetin haklılık ve samimiyeti etkilemediğini göstermektedir. Buna ek olarak yazarın algılanan yaşı ve cinsiyetin algı değişimi üzerinde de etkili olmazken, yazarın eğitiminin hem haklı ve samimi bulunması bakımından doğrudan hem de tek başına algı değişimini etkilediği görülmüştür. Algı değişimi üzerindeki en büyük etkiyi ise yazara hak verme ($\beta=47$) ve yazarı samimi bulma ($\beta=57$) değişkenlerinin sağladığı görülmüştür. Çalışmamızın sonucunda çoğulcu cehaletin varlığı kanıtlanmış, ancak çoğulcu cehaletin eğitim, empati ve insanlık temelli haklı söylemler, samimiyet durumunda kırılabileceği anlaşılmıştır. Çalışmamızın başında karantinadaki kişiyi ayrıştırmadan kendilerine benzer bir insan olarak görme düzeyi ($Ort=\%35,53$, $S=26,90$) %26 oranında yükselmiştir ($Ort=\%44,1$, $S=24,78$). Bu oran, 'eğitilmiş' bir kalemden çıkan haklı ve samimi söylemlerle farkındalık yaratarak, empati sürecini harekete geçirmenin çoğulcu cehaleti olumlu yönde değişebileceğini göstermektedir.

Çoğulcu cehalet ile ilgili yapılan çalışmalar da çalışmamıza benzer şekilde kişilerin farkındalık düzeyini arttırmanın algı değişimiyle sonuçlanabildiği anlaşılmaktadır. Örneğin, iklim değişikliği ve kişilerarası etkileşimin önemini araştırıldığı bir çalışmada, içinde buldukları toplumun iklim değişikliği ile ilgili endişelerinin farkında olanların, konuyu tartışmak için başkalarının görüşlerini yanlış algılayarak çoğulcu cehalet gösterenlerden daha fazla istekli oldukları görülmüştür (Geiger ve Swim, 2016).

Toplumsal farkındalığı artırarak çoğulcu cehaletin kırılmasıyla, katılımcıların iklim değişikliğini tartışma istekliliğini arttırdığını göstermektedir. Görünüşe göre, çoğulcu cehalet kendini susturmaya yol açmaktadır, çünkü başkalarının görüşünü kendisiyle benzer ya da yakın görüşü paylaşmadığı algılayan kişilerin iklim değişikliği ile ilgili bir konuşmada yer almak istemedikleri, bunun nedeninin de daha az yetkin olarak görülmeyi beklemekle ilişkili endişeleri olduğu anlaşılmıştır (Geiger ve Swim, 2016). Bir başka çalışmada ise, içinde yaşadıkları topluma ilişkin algılamış oldukları toplumsal özellikleri ve davranışları ile gerçek normlar sunulduğunda, erkeklerin artan toplumsal yönelimler gösterip göstermediğini araştırmıştır. Erkeklerle algılanan normlardan ziyade gerçek normlar sunulduğunda, kendi öz tanımlarını, gelecekteki davranış niyetlerini ve toplumsal cinsiyetle ilgili algılarını, yeni sunulan (gerçek) toplumsal normlara uygun bir yönde değiştirme eğilimi gösterdikleri görülmüştür. Bulgular, çoğulcu cehaleti ortaya çıkaran koşullardaki katılımcıların, algılarını ve davranışlarını yeni edinilen bilgiyle bağlantılı olarak gerçek normla daha uyumlu hale getirdiklerini göstermiştir. (Van Grootel, Van Laar, Meeussen, Schmader ve Sczesny, 2018).

Bu araştırma, ilgili alanyazında eksikliği bulan bir konuyu ele alarak, katılımcıların çoğulcu cehalet algısıyla sorundan uzaklaştığını ve sorumluluk almaktan kaçındığını, şiddet normunu geliştirip sürdürdüğünü göstermenin yanı sıra, ilgili yazında hem şiddet gösteren ve hem de şiddete yönelik farkındalık oluşturabileceği düşünülen kişilere ilişkin temsiller hakkında bulgular elde etmemizi sağlamıştır. Bunu yaparken de ülkemizde içinde bulunduğu pandemi döneminde kamusal bir olay haline gelmiş bir konuyu ele alarak, toplumsal açıdan yeni ve farklı bir bakış açısı sunmayı amaçlamıştır. Çalışmamız sonucunda elde edilen araştırma bulguları, şiddetle mücadelede toplumsal olarak oluşturulmuş sosyal temsillerin belirlenmesini ve ele alınarak yeniden incelenmesini sağlayan öncü çalışmalardan biri olmuştur. Şiddetin ortaya çıkmadan önlenmesi ve çoğulcu cehalet ile toplumda kendini besleyen şiddet kavramının önüne geçilmesi, bu döngünün kırılmasında yol gösterici bir çalışma olmuştur. Ülkemiz alanyazındaki çoğulcu cehalet kavramını inceleyen çalışmaların bir adım önüne geçerek, çoğulcu cehaletin kırılmasında etkili bir model önerisinde bulunmuştur. Çalışmamızda ele alındığı şekliyle bulgularımız, çoğulcu cehalet temellinde şiddetin anlaşılması, algı değişiminin bileşenlerinin incelenmesi için detaylı bir anlayış sunmaktadır. Ancak katılımcıların yalnızca olayın gerçekleştiği ilde öğrenim gören üniversite öğrencilerinden seçilmiş olması bulguların dış geçerliliğini kısıtlamaktadır. Bu öğrencilerin söz konusu olay kendi

şehirlerinde olduğu için tepkilerinde başka şehirlerde yaşayan öğrencilere kıyasla daha uçlara kayma şeklinde bir farklılaşma olması söz konusu olabilir. Bu durum tüm öğrencilere genellenmesi açısından kısıtlılık sağlasa da bu şehirden elde edilen verilerin özel bir örneklem olması yönüyle, bu alanda yürütülecek çalışmalar için önemli olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın farklı örneklerde test edilmesiyle bulguların genellenebilirliği artırılabilir. Araştırma sorularının farklı örneklerde test edilmesi, farklı grupları karşılaştırma olanağı da sağlayacağından daha zengin bulgulara ulaşma imkânı tanıyacaktır. Çalışmamızın bulguları ilgili kurumlara ya da politika yapıcılara, şiddetin önlenilebilir bir konu olduğunu ve basit ancak pratik yöntemlerle anlamlı değişiklikler oluşturabileceğine yönelik çıkarımlar sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Allport, F. H. (1924). Social psychology. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Berkowitz, L. (1989). Frustration-aggression hypothesis: Examination and reformulation. Psychological Bulletin, 106 (1), 59-73.
- Bushman, B. J. ve Anderson, C. A. (2001). Is it time to pull the plug on the hostile versus instrumental aggression dichotomy? Psychological Review. 108 (1), 273-79.
- Buss, A. H. (1961). The psychology of aggression. New York: Wiley
- Ceylan, S., Doğulu, C., ve Akbaş, G. (2016). Namus adına kadına yönelik şiddete dair sosyal temsiller: Karma yöntemli bir çalışma. Türk Psikoloji Yazıları, 19, 64-72.
- Cialdini, R. B., Reno, R. R. ve Kallgren, C. A. (1990). A focus theory of normative conduct: Recycling the concept of norms to reduce littering in public places. Journal of Personality and Social Psychology, 58, 1015-1026.
- Cirhinlioglu, F., Aktas, V. ve Öner-Özkan, B. (2006). Sosyal Temsil Kuramına genel bir bakış. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, 30(2), 163-174.
- Dollard, J., Miller, N. E., Doob, L. W., Mowrer, O. H. ve Sears, R. R. (1939). Frustration and aggression
- Dunning, D., Van Boven, L., ve Loewenstein, G. (2001). Egocentric empathy gaps in social interaction and exchange. Advances in group processes, 18, 65-97.
- Eagly, A. H., ve Carli, L. L. (2012). Women and the labyrinth of leadership. Contemporary issues in leadership, 147-162.
- Fields, J. M., ve Schuman, H. (1976). Public beliefs about the beliefs of the public. Public Opinion Quarterly, 40(4), 427-448.
- Fischer, P., Krueger, J. I., Greitemeyer, T., Vogrincic, C., Kastenmüller, A., Frey, D., ... ve Kainbacher, M. (2011). The bystander-effect: a meta-analytic review on bystander intervention in dangerous and non-dangerous emergencies. Psychological bulletin, 137(4), 517.
- Garcia, S. M., Weaver, K., Moskowitz, G. B., ve Darley, J. M. (2002). Crowded minds: the implicit bystander effect. Journal of personality and social psychology, 83(4), 843.
- Geiger, N., ve Swim, J. K. (2016). Climate of silence: Pluralistic ignorance as a barrier to climate change discussion. Journal of Environmental Psychology, 47, 79-90.
- Geter, A., Sutton, M. Y., ve Hubbard McCree, D. (2018). Social and structural determinants of HIV treatment and care among black women living with HIV infection: a systematic review: 2005-2016. AIDS care, 30(4), 409-416.
- Glynn, C. J., Hayes, A. F., ve Shanahan, J. (1997). Perceived support for one's opinions and willingness to speak out: A meta-analysis of survey studies on the spiral of silence. Public Opinion Quarterly, 51, 452-463.
- Goldberg, P. (1968). Are women prejudiced against women?. Transaction, 5(5), 28-30.
- Goldberg, P. 1968. Are women prejudiced against women? In Edward Krupat (ed.) Readings and conversations in social Psychology: Psychology is Social. Glenview, Illinois: Scott, Foresman and Company, 1975, s. 74-77.
- Grekul, J. (1999). Pluralistic ignorance in a prison community. Canadian Journal of Criminology, 41(4), 513-534.
- Hasta, D. (2017). Saldırganlık: Kişilerarası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(1).
- Heider, F. (1958). Psychology of interpersonal relations. New York: Wiley.
- Jones, E. E. ve Nisbett, R. E. (1972). The actor and observer: Divergent perceptions of causes of behavior. E. E. Jones, D. E. Kanouse, H. H. Kelley, R. E. Nisbett, S. Valins ve B. Weiner (Der.) Attribution: Perceiving the causes of behavior (s. 79-94). Morristown, NJ: General Learning Press.

- Katz, E. (1981). Publicity and pluralistic ignorance: Notes on 'the spiral of silence'. In *Öffentliche Meinung und sozialer Wandel/Public Opinion and Social Change* (pp. 28-38). VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Kauffman, K. (1981). Prison officers' attitudes and perceptions of attitudes: A case of pluralistic ignorance. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 18(2), 272-294.
- Latané, B., ve Wolf, S. (1981). The social impact of majorities and minorities. *Psychological Review*, 88(5), 438.
- Latkin, C. A., Forman, V., Knowlton, A., ve Sherman, S. (2003). Norms, social networks, and HIV-related risk behaviors among urban disadvantaged drug users. *Social science ve medicine*, 56(3), 465-476.
- Levenson, H., Burford, B., Bonno, B., ve Davis, L. (1975). Are women still prejudiced against women? A replication and extension of Goldberg's study. *The journal of Psychology*, 89(1), 67-71.
- Loeber, R., ve Stouthamer-Loeber, M. (1998). Development of juvenile aggression and violence: Some common misconceptions and controversies. *American Psychologist*, 53(2), 242.
- Miller, D. T. ve Prentice, D. (1994). Collective errors and errors about the collective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20, 541-550.
- Miller, D. T., ve McFarland, C. (1987). Pluralistic ignorance: When similarity is interpreted as dissimilarity. *Journal of Personality and social Psychology*, 53(2), 298.
- Miller, D. T., ve McFarland, C. (1991). When social comparison goes awry: The case of pluralistic ignorance. In J. M. Suls ve T. A. Wills (Eds.), *Social comparison: Contemporary theory and research* (pp. 287-316). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Miller, D. T., ve Nelson, L. (2002). Seeing approach motivation in the avoidance behavior of others: Implications for an understanding of pluralistic ignorance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83, 1066-1075.
- Morrison, K. R., ve Miller, D. T. (2008). Distinguishing between silent and vocal minorities: Not all deviants feel marginal. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94, 871-882
- Moscovici, S. (1984). The phenomenon of social representations. R. Farr ve S. Moscovici, (Ed.), *Social representations içinde* (3-69). Cambridge: Cambridge Press.
- Moscovici, S. (1988). Notes towards a description of social representations. *European Journal of Social Psychology*, 18(3), 211-250.
- Noelle-Neumann, E. (1977). Turbulences in the climate of opinion: Methodological applications of the spiral of silence theory. *Public Opinion Quarterly*, 41(2), 143-158.
- O'Gorman, H. (1975). Pluralistic ignorance and White estimates of White support for racial segregation. *Public Opinion Quarterly*, 39, 313-330.
- O'Gorman, H. (1979). White and Black perception of racial values. *Public Opinion Quarterly*, 43, 48-59.
- O'Gorman, H., ve Garry, S. (1976). Pluralistic ignorance—A replication and extension. *Public Opinion Quarterly*, 40, 449-458.
- Packard, J. S., ve Willower, D. J. (1972). Pluralistic ignorance and pupil control ideology. *Journal of Education Administration*, 10, 78-87.
- Pheterson, G. I., Kiesler, S. B., ve Goldberg, P. A. (1971). Evaluation of the performance of women as a function of their sex, achievement, and personal history. *Journal of Personality and Social Psychology*, 19(1), 114.
- Prentice, D. A., ve Miller, D. T. (1993). Pluralistic ignorance and alcohol use on campus: Some consequences of misperceiving the social norm. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(2), 243-256. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.64.2.243>.
- Prentice, D. A., ve Miller, D. T. (1996). Pluralistic ignorance and the perpetuation of social norms by unwitting actors. In *Advances in experimental social psychology* (Vol. 28, pp. 161-209). Academic Press.

- Prentice, D. A., ve Miller, D. T. (2002). The emergence of homegrown stereotypes. *American Psychologist*, 57, 352-359.
- Ross, L. (1977). The intuitive psychologist and his shortcoming: Distortions in the attribution process. L. Berkowitz (Der.), *Advances in experimental social psychology* (cilt 10, s. 174-221). New York: Academic Press
- Sallot, L. M., Cameron, G. T., ve Lariscy, R. A. W. (1998). Pluralistic ignorance and professional standards: Underestimating professionalism of our peers in public relations. *Public Relations Review*, 24(1), 1-19.
- Schanck, R. L. (1932). A study of a community and its groups and institutions conceived of as behaviors of individuals. *Psychological Monographs*, 43(2),
- Schroeder, C. M. ve Prentice, D. A. (1998). Exposing pluralistic ignorance to reduce alcohol use among college students. *Journal of Applied Social Psychology*, 28, 2150-2180.
- Seara-Cardoso, A., Dolberg, H., Neumann, C., Roiser, J. P., ve Viding, E. (2013). Empathy, morality and psychopathic traits in women. *Personality and Individual Differences*, 55(3), 328-333.
- Seeme, F., Green, D. ve Kopp, C. (2019, December). Pluralistic ignorance: A trade-off between group-conformity and cognitive dissonance. In *International conference on neural information processing* (pp. 695-706). Springer, Cham.
- Shelton, J. N., ve Richeson, J. A. (2005). Intergroup contact and pluralistic ignorance. *Journal of personality and social psychology*, 88(1), 91.
- Siever, L. J. (2008). Neurobiology of aggression and violence. *American Journal of Psychiatry*, 165(4), 429-442.
- Smith, L. C., Lucas, K. J., ve Latkin, C. (1999). Rumor and gossip: Social discourse on HIV and AIDS. *Anthropology and Medicine*, 6(1), 121-131.
- Stamarski, C. S., ve Son Hing, L. S. (2015). Gender inequalities in the workplace: the effects of organizational structures, processes, practices, and decision makers' sexism. *Frontiers in psychology*, 6, 1400.
- Sümer N (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları* 3 (6): 49-74.
- Tabachnick BG, Fidell LS (2001). *Using Multivariate Statistics*, 4th Edn. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Van Boven, L., Loewenstein, G., ve Dunning, D. (2005). The illusion of courage in social predictions. Underestimating the impact of fear of embarrassment on other people. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 96, 130-141.
- Van Grootel, S., Van Laar, C., Meeussen, L., Schmader, T., ve Sczesny, S. (2018). Uncovering pluralistic ignorance to change men's communal self-descriptions, attitudes, and behavioral intentions. *Frontiers in psychology*, 9, 1344.
- Van Honk, J., Schutter, D. J., Bos, P. A., Kruijt, A. W., Lentjes, E. G., ve Baron-Cohen, S. (2011). Testosterone administration impairs cognitive empathy in women depending on second-to-fourth digit ratio. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(8), 3448-3452.
- Vandello, J. A., Ransom, S., Hettinger, V. E., ve Askew, K. (2009). Men's misperceptions about the acceptability and attractiveness of aggression. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45(6), 1209-1219.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, (35), 29-56.
- Ward, C. (1981). Prejudice against women: Who, when, and why?. *Sex Roles*, 7(2), 163-171.
- Whitehead, J. T., Blankenship, M. B., ve Wright, J. P. (1999). Elite versus citizen attitudes on capital punishment: Incongruity between the public and policymakers. *Journal of Criminal Justice*, 27(3), 249-258.